01/05/2020

Αθωνική Ψηφιακή Κιβωτός: Λογοτέχνες στο Άγιον Όρος

/ Αγιορείτικα

Με συστατική επιστολή στα χέρια τους πέρασαν από την Ουρανούπολη στη Δάφνη, ο Νίκος Καζαντζάκης και ο Άγγελος Σικελιανός. Ήταν Νοέμβριος του 1914 και οι δύο λογοτέχνες ήταν τότε νεαροί φίλοι, 31 και 30 χρόνων αντίστοιχα. Η ιδέα ήταν του Νίκου Καζαντζάκη και αφορμή στάθηκε ένα λεύκωμα με φωτογραφίες από τον Άθω που είδε στο σπίτι του Σικελιανού.

«Μοναστήρια, καλόγεροι, καμπαναριά, κυπαρίσσια...κελιά απάνω από τον γκρεμό και κάτω μια θάλασσα άγρια. Το Άγιον Όρος, φώναξα...Είσαι έτοιμος; είπε. Να βάλουμε τα σιδερένια μας ποδήλατα, δράκοι δεν είμαστε; Να βάλουμε τα σιδερένια μας ποδήλατα, να πατήσουμε το Άγιον Όρος...Με τα σακίδια στη ράχη, ακουμπώντας στα χοντρά ραβδιά μας, ανηφορίζαμε ανάμεσα από πυκνές, μισογυμνωμένες καστανιές και σκίνα και πλατύφυλλες δάφνες το καλντερίμι που έφερνε στις Καρυές.

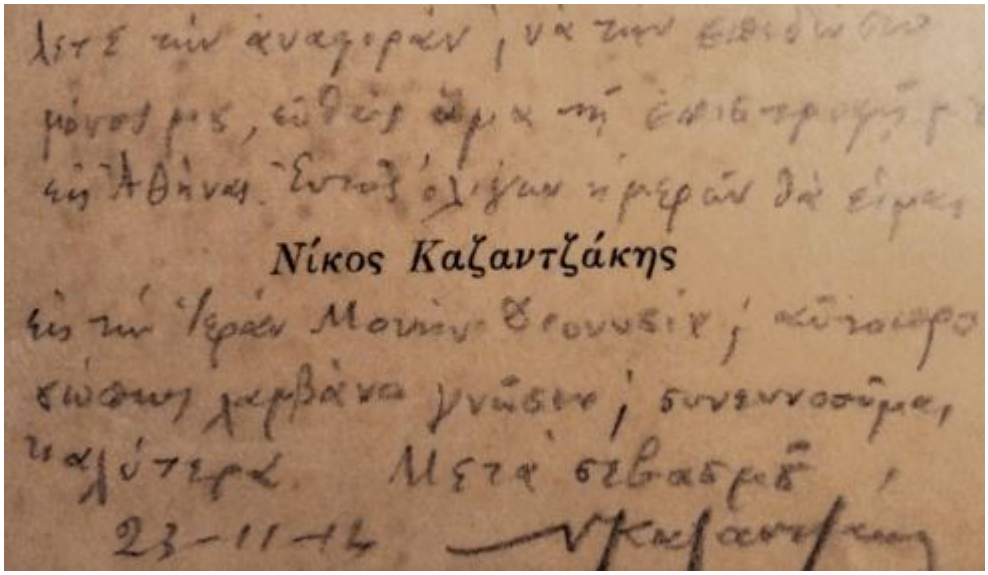

Ο αέρας, έτσι μας φάνηκε, μύριζε μοσκολίβανο. Σαν να ’χαμε μπει σε τεράστια εκκλησιά με θάλασσα, με δάση καστανιές, με βουνά και αποπάνω αντί για θόλο, ένας ξέσκεπος ουρανός...», έγραψε στην «Αναφορά στον Γκρέκο». Σαράντα μέρες έμειναν οι δυο τους στο Άγιον Όρος. Περπάτησαν σε μονοπάτια μέσα στο δάσος, επισκέφτηκαν μονές, όλα τότε ήταν αλλιώς. Σε ένα μοναστήρι, εκεί που συζητούσαν με τους μοναχούς, ένας από αυτούς σηκώθηκε. «Ο δόκιμος μοναχός επιστρέφει και με μια κίνηση του χεριού, όλο χάρη ανάβει τους ηλεκτρικούς λαμπτήρες. Το ξάφνιασμά μου ευχαρίστησε τους πατέρες. Βλέπετε, μου είπαν γελώντας, δεν ζούμε σε τρύπες όπως τα άγρια ζώα. Ναι, το έβλεπα καθαρά. «Τα αγαθά του πολιτισμού» είχαν εισβάλει στο Άγιον Όρος. Το ηλεκτρικό φως απλώνεται και σκοτώνει το μυστήριο του καντηλιού», έγραψε ο Νίκος Καζαντζάκης.

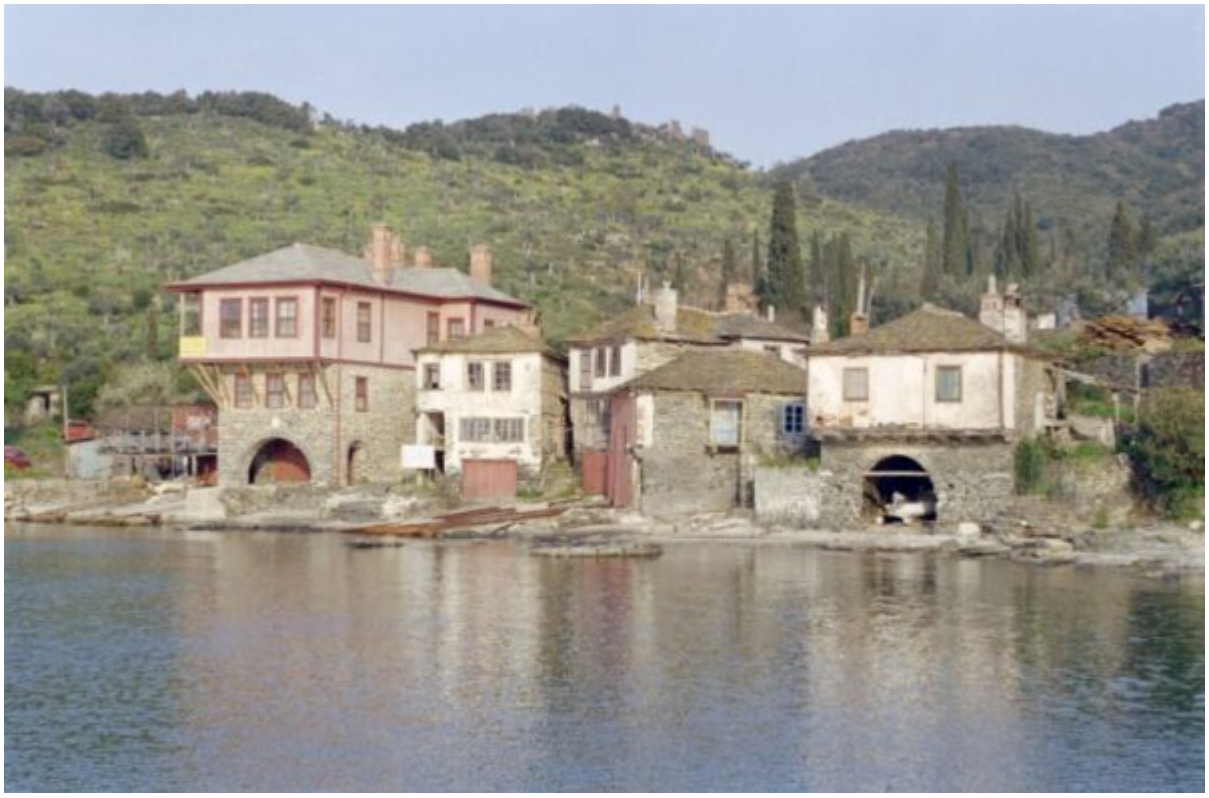

Ο Άγγελος Σικελιανός έγραψε εξίσου ενδιαφέροντα κείμενα για το ταξίδι τους αυτό και όταν έφτασε στην Μονή Σίμωνος Πέτρας «συναντήθηκε» με την Αγία Μαγδαληνή, ασπαζόμενος του άφθαρτο χέρι της. «Μαγδαληνή, Μαγδαληνή, του πόθου μέγα αστέρι· σε μοναστήρι ανέβασες κ’ εμένανε πιστό, για να φιλήσω λείψανο το ατίμητό Σου χέρι· κ ήταν ακόμα, ώς πίθωσα τα χείλια μου, ζεστό!» (Πάσχα των Ελλήνων, «Μαγδαληνή», Λυρικός Βίος, ό.π., τ. Δ΄, σ. 136-138).

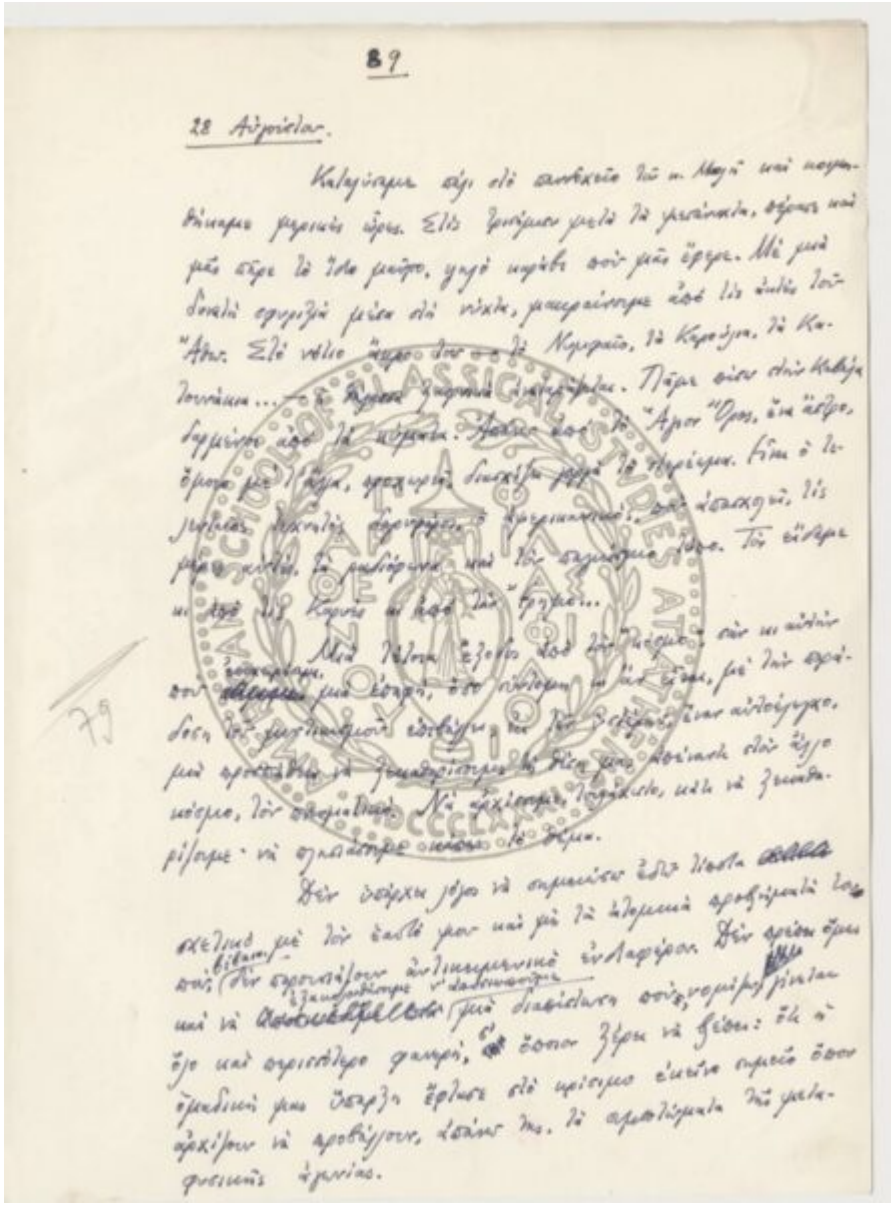

Με σπουδές στη Νομική Σχολή του πανεπιστημίου Αθηνών και έχοντας ζήσει στο Παρίσι και στο Λονδίνο, ο Γιώργος Θεοτοκάς εργαζόταν από το 1929 στην Αθήνα ως δικηγόρος, ενώ δημοσίευε κείμενά του στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο. Στο Άγιον Όρος βρέθηκε το καλοκαίρι του 1960, από τις 17 ως τις 28 Αυγούστου, λίγους μήνες μετά τον θάνατο της πρώτης συζύγου του, Ναυσικάς Στεργίου. «Εδώ είναι λοιπόν ο τόπος όπου κατέληξε, συμπληρώνοντας την ιστορική του πορεία, ο μυστικιστικός μοναχισμός της Ανατολικής Εκκλησίας, αφού πέρασε από τις ερήμους της Αιγύπτου, του Σινά, της Παλαιστίνης, της Συρίας. Σε τούτο το σημείο κορυφώθηκε στα βυζαντινά χρόνια, και κατόρθωσε μέσα από αμέτρητες και ανεκδιήγητες εναντιότητες να διατηρήσει ζωντανή την παράδοση του ως τη σύγχρονη, την πυρηνική λεγόμενη εποχή. Η φλόγα του δεν είναι σήμερα μεγάλη, αλλά καίει ακόμα κι είναι ένα από τα κρυμμένα πνευματικά πλούτη της ελληνικής γης. Εδώ, ζω την μετακίνηση στο χρόνο, αλλά προς τα πίσω, την μεταφορά μου σε αιώνες περασμένους που, κατά κάποιον τρόπο, προεκτείνουν ως εμάς-και πέρα από

εμάς, στο μέλλον- τη φωτιά της πνευματικής ύπαρξής τους», έγραψε στα εντυπώσεις του.

Ο **Ζαχαρίας Παπαντωνίου** επισκέφτηκε το Άγιον Όρος το 1923 στο πλαίσιο των καθηκόντων του ως **Διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης**. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1934 περιέγραψε το ταξίδι του αυτό, στο έργο του ***«Άγιον Όρος»***, με τρία θέματα να τον απασχολούν: η τέχνη, η φύση και ο μυστικισμός. «Από τα υψώματα των Καρυών βλέπομε την κορυφή του Άθω να πετιέται προς τον ουρανό και να τρυπά τα σύννεφα, πέτρινη λόγχη που φρουρεί το μυστικισμό, ενώ ξεκινά από τα πόδια του και απλώνεται γύρω με βελουδένια μαλακότητα όλος ο σμαραγδένιος Άθως των μοναστηριών. Τα μαλακά εκείνα κύματα γης, που δεν έχουν τίποτε ανώμαλο, τίποτε πέτρινο και τίποτε γυμνό, κατεβάζουν ως το ακρογιάλι τις δασωμένες βαθύτατες χαράδρες τους. Ακηλίδωτη γαλάζια θάλασσα λούζει τον πελώριον αυτό σμάραγδο. Μακριά, ίσκιοι γαλανοί –η Θάσος, η Ίμβρος, η Λήμνος», έγραψε.

Αρκετά ταξίδια στο Άγιον Όρος έκανε ο Φώτης Κόντογλου. Το πρώτο από αυτά ήταν το 1923 και παρέμεινε για πάνω από 2 μήνες. Η επαφή του με την βυζαντινή τέχνη αποτέλεσε σταθμό για την ζωή και την τέχνη του. «..δεν περίμενα να βρω μια τέχνη τόσο τέλεια μέσα στις εκκλησίες των μοναστηριών. Από όσα είχα διαβάσει για τη βυζαντινή τέχνη είχα την ιδέα πως η τέχνη τούτη είναι άξια μικρότερης προσοχής από εκείνη της Ιταλικής Αναγέννησης. Βρίσκονται στον Άθω ζωγραφιές της πιο σπάνιας τελειότητας.. Καθ’ όσο τουλάχιστον το κρίνω εγώ, είναι πολύ σπάνιο να τύχει κανείς έργα με μια τέτοια καλλιτεχνική σοφία και γιομάτα από τόσο έντονο ρυθμό..», έγραψε για την πρώτη του επίσκεψη το 1923.

Αναλυτικά στοιχεία, με πλούσιο φωτογραφικό και ηχητικό υλικό, αλλά και ντοκουμέντα, υπάρχουν σε ειδική ενότητα στην Αθωνική Ψηφιακή Κιβωτό (www.mountathos.org), που αποτελεί μια καινοτόμα πρωτοβουλία της **Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους** και περιλαμβάνει το σύνολο των εκφάνσεων του πολιτιστικού αποθέματος των Ιερών μονών σε ηλεκτρονική μορφή. Το έργο περιλαμβάνει πάνω από **2,2 εκατομμύρια ψηφιακές απεικονίσεις** με κειμήλια, χειρόγραφα, μνημεία, λατρευτικά αντικείμενα, κώδικες, παλαίτυπα βιβλία, χαρακτικά, γλυπτά, τοιχογραφημένα σύνολα, φορητές εικόνες, αγιογραφίες, πλάκες φωτογραφιών, αντικείμενα μεταλλουργίας και ξυλογλυπτικής, κ.ά.

Σε δύο τρισδιάστατες απεικονίσεις παρουσιάζονται ο **Ναός του Πρωτάτου** στις Καρυές και η **Τράπεζα Βατοπαιδίου**, 4 ψηφιακά μονοπάτια (τα παλαιότερα όλων), 5 προσκυνητάρια Ιερών Μονών και 6 εκπαιδευτικές εφαρμογές. Στο έργο της Αθωνικής Ψηφιακής Κιβωτού συμμετείχαν 12 από τις 20 Μονές του Αγίου Όρους

(Βατοπαιδίου, Παντοκράτορος, Καρακάλου, Σταυρονικήτα, Αγίου Παύλου, Σίμωνος Πέτρας, Διονυσίου, Ξηροποτάμου, Γρηγορίου, Ξενοφώντος, Δοχειαρίου, Ζωγράφου), το Αρχείο του Πρωτάτου και η (κοινοβιακή) Νέα Σκήτη της Μονής Αγίου Παύλου.

Πηγή: www.ethnos.gr – www.mountathos.org